

TEORIA I METODYKA EDUKACJI ELEMENTARNEJ

ZAGADNIENIA DO KOŃCOWEGO EGZAMINU USTNEGO – 2012/2013

Kierunek studiów – pedagogika – specj. edukacja wczesnoszkolna (z dodatkową specjalizacją ...)

Egzaminator: *prof. nadzw. dr hab. Jan Grzesiak*

Lp.	ZAGADNIENIA	KATEGORIE EFEKTÓW KSZTAŁCENIA		
		W wiedza	U umiejętności	K postawa
1.	Istota i aspekty integralnego systemu edukacji początkowej (elementarnej). Całościowość i holizm w edukacji a proces boloński – integracja, korelacja, synchronizacja, koordynacja, harmonia. System nauczania integralnego a nauczanie wychowujące. Integracja i korelacja treści kształcenia i wychowania - integracja edukacji szkolnej i edukacji kulturalnej (w tym regionalnej).	v		v
2.	Dziedziny wychowania, system nauczania integralnego a nauczanie wychowujące. Odbicie teorii nauczania wielostronnego a lekcja tradycyjna (w tym "uczyć jak uczyć się").	v		v
3.	Psychodydaktyczne podstawy nauczania czynnościowego - metody badania i wyznaczniki dojrzałości dziecka do uczenia się w szkole, rozwój procesów psychicznych dziecka w różnych formach aktywności (oraz w procesie uczenia się).	v	v	v
4.	Dostosowanie procesu nauczania-uczenia się do rzeczywistych potrzeb oraz do możliwości poznawczych i wykonawczych dzieci (zakres różnic indywidualnych a realne możliwości stymulacji rozwoju psychoruchowego w aspekcie indywidualnej podatności dzieci na uczenie się organizowane przez dorosłych).	v	v	v
5.	Etapy kształtowania pojęć i umiejętności u dzieci (a ogniwa procesu dydaktycznego) - (np. wg Galperina, Dienes, Brunera; metodyka wprowadzania grafów a etapy kształtowania pojęć).	v	v	v
6.	Aktywność i aktywizacja dziecka w procesie uczenia się. Czynniki warunkujące rozwój człowieka (w tym główne przejawy aktywności).	v	v	
7.	Wielostronna aktywność i aktywizacja dziecka w edukacji wczesnoszkolnej i kulturalnej – istota, przejawy i determinanty.	v	v	v
8.	Wielopodmiotowość i wielozadaniowość w przestrzeniach edukacji dzieci.	v	v	v
9.	Sytuacje zadaniowe a sytuacje problemowe – istota, struktura oraz formy przedstawiania	v	v	
10.	Typy i funkcje zadań poznawczych, realizacyjnych i decyzyjnych. Rodzaje zadań i ich dobór dydaktycznych w kontekście indywidualizacji (hierarchia czynności ucznia)	v	v	v
11.	Hierarchia czynności ucznia w procesie rozwiązywania zadań – metody rozwiązywania i ich dobór.	v	v	v
12.	Uczestnictwo w sytuacjach zadaniowych jako trudnych, a rozwiązywanie zadań (przeciążenia i blokady emocjonalne). Mechanizmy obronne u dziecka.	v	v	

13.	Poznanie struktury a umiejętność samodzielnego rozwiązywania zadań przez dzieci	v	v	v
14.	Rozumowanie dziecka a emocje. Kształtowanie odporności emocjonalnej dzieci na sytuacje wymagające wysiłku intelektualnego. Odporność emocjonalna dzieci i jej rozwój.	v	v	
15.	Zasady nauczania a zasady kształtowania elementarnych pojęć i umiejętności u dzieci	v	v	
16.	Metody i formy organizacyjne kształtowania pojęć i umiejętności dzieci w przedszkolu i w klasach I-III	v	v	v
17.	Stymulowanie (a style kierowania) czynności poznawczych dziecka – z uwzględnieniem czynności samokontrolnych i autokorektywnych (próby i błędy ucznia) w kontekście ról i kompetencji nauczyciela dzieci.	v	v	v
18.	Strukturyzowanie wiedzy dziecka – relacje wewnątrzprzedmiotowe i międzyprzedmiotowe (np. porównywanie liczb, barw, rymów, melodii, bajek tematycznych).	v	v	v
19.	Operacjonalizacja celów kształcenia i wychowania (rola zadań) – podstawy programowe i programy kształcenia	v	v	V
20.	Miejsce i zadania podręcznika w edukacji elementarnej – kryteria oceny wartości i przydatności dydaktycznej wybranego podręcznika (lub jego fragmentu np. o tematyce przyrodniczej).	v	v	v
21.	Cele i struktura treści edukacji elementarnej -podstawa programowa a programy edukacyjne dzieci kryteria doboru treści kształcenia, kryteria analizy wartości podręcznika dla ucznia i jego przydatności dydaktycznej (np. cele nauki języka i inicjacji literackiej, „liczebnik” a pojęcie rytmu w muzyce i malarstwie; „czasownik” w wypowiedzi słownej a ekspresja dziecka w muzyce i rysunku).	v	v	V
22.	Rozwijanie czynności intelektualnych potrzebnych dzieciom do klasyfikowania i porządkowania rzeczywistości (segregowanie i opisywanie). Wspomaganie rozwoju czynności umysłowych dzieci w celu umożliwienia im przejścia na wyższy poziom klasyfikacji.	v	v	v
23.	Klasa szkolna i dynamika mechanizmów zachodzących w niej przemian społecznych wobec indywidualizacji kształcenia. Interakcje w klasie szkolnej w toku kształcenia i wychowania.	v	v	v
24.	Zasady, metody i techniki diagnozowania dziecka w sytuacjach edukacyjnych – problemy dobrej diagnozy w cyklu zorganizowanego działania pedagogicznego nauczyciela.	v	v	v
25.	Przygotowanie nauczyciela do zajęć lekcyjnych – cykl zorganizowanego działania i inne wyznaczniki, zasady i formy konstruowania scenariusza zajęć w grupie (klasie) oraz zajęć indywidualnych.	v	v	v
26.	Ewaluacja procesu kształcenia zintegrowanego w ramach modułu dnia – założenia odbywania hospitacji zajęć integrujących i konferencji metodycznych (pohospitacyjnych) .	v	v	v
27.	Komunikacja interpersonalna a rozwój dziecka - rola doboru pytań i poleceń nauczyciela stawianych na lekcji (w tym emisja głosu, analiza wybranego scenariusza)	v	v	v
28.	Psychofizjologiczne uwarunkowania nauki pisania i czytania, poziomy czytania, koncepcje elementarza, dobór i indywidualizacja tzw. kart pracy. Metody nauki czytania i pisania – kryteria doboru (wyboru) w sytuacji dydaktycznej.	v	v	v
29.	Metody pracy z tekstem, w tym z tekstem literackim (np. wierszem, z lekturą) w edukacji wczesnoszkolnej - podstawowe kategorie komunikacji literackiej.	v	v	v

30.	Kształtowanie mowy oraz wypowiedzi ustnych i pisemnych (min. mechanizmy i fizjologia procesu mówienia; klasyfikacja głosek, formy prozatorskie, rola opowiadania w kształtowaniu języka i myślenia dziecka)-wzbogacanie sprawności językowej dziecka, jego słownictwa czynnego i biernego poprzez ćwiczenia słownikowe, frazeologiczne i syntaktyczne.	v	v	v
31.	Rozwijanie czytelnictwa i samodzielności dzieci (np. prasa i przekłady dla dzieci) - formy pracy stosowane w edukacji językowo-literackiej. Lektura w nauczaniu zintegrowanym (źródłem radości dziecka).	v	v	v
32.	Rozwijanie umiejętności zauważania przez dzieci regularności i przenoszenia ich z jednej reprezentacji na drugą (rytmy i transfery w edukacji dzieci). Rytm jako sposób rozszerzania kompetencji dziecka. Wdrażanie do coraz sprawniejszego przechodzenia z jednej reprezentacji na drugą - problem transferu. Liczenie jako rytmiczne przyporządkowywanie gestów i liczebników do przeliczanych obiektów.	v	v	v
33.	Wspomaganie rozwoju operacyjnego rozumowania dzieci umożliwiającego zrozumienie istoty mierzenia w różnych dziedzinach życia. Organizowanie dla dzieci doświadczeń w mierzeniu, stopniowe przechodzenie do coraz dokładniejszego odmierzania dowolnie obraną jednostką oraz ustalania wielkości ciągłych.	v	v	v
34.	Rozwój inteligencji operacyjnej w sensie Piageta a rozwijanie czynności intelektualnych potrzebnych operacyjnego rozumowanie dziecka na poziomie konkretnym a tzw. monograficzne opracowanie liczby. Zabawy, gry i inne zadania nastawione na wspomaganie rozwoju rozumowania operacyjnego dzieci.	v	v	v
35.	Środki dydaktyczne w procesie kształcenia i wychowania dziecka – rodzaje, funkcje, dobór, projektowanie i przydatność środków dydaktycznych (np. bajki telewizyjne, programy CD, plansze, loteryjki obrazkowe, ilustracje, ortogramy, kasety z nagraniami poezji i prozy) – wady i zalety wybranych obiektów.	v	v	v
36.	Modyfikowanie danego zadania edukacyjnego w zależności od tego, jaką wiedzą dysponuje uczeń – twórczość dziecka (uzdolnionego czy z trudnościami np. w nauce mówienia).	v	v	v
37.	Wykorzystywanie doświadczeń dziecka w jego nauce, organizowanie kontaktów ze środowiskiem a wzbogacanie doświadczeń dzieci. Metodyka obserwacji i wycieczek terenowych.	v	v	v
38.	Wdrażanie dzieci do wnioskowania, odkrywania i uogólniania w różnych przestrzeniach edukacyjnych (np. reguł, praw czy formuł gramatycznych, matematycznych , przyrodniczych itp.).	v	v	v
39.	Orientacja przestrzenna dziecka i sposoby jej kształtowania. Kształtowanie umiejętności przyjmowania punktu widzenia drugiej osoby (decentacja). Rozwijanie umiejętności rozpatrywania przestrzeni z dowolnego punktu widzenia. Kształtowanie umiejętności orientowania się na kartce papieru.	v	v	v
40.	Zasady wprowadzania wiadomości i technik plastycznych w nauczaniu zintegrowanym. Etapy rozwoju i rozwijanie ekspresji plastycznej dziecka. Zasady ewaluacji i ekspozycji wytworów plastycznych dziecka.	v	v	v
41.	Ruch i muzyka w rozwoju i edukacji dzieci a systemy wychowania muzycznego (np. E. Gordona, C. Orffa, E.J. Dalcroze'a, Z. Kodaly'a).	v	v	v
42.	Rozwijanie ekspresji muzycznej dziecka - etapy rozwoju, kryteria ewaluacji i prezentacji umiejętności muzycznych dziecka. Zdolności muzyczne dzieci a ich sukcesy w nauce.	v	v	v
43.	Rozwijanie ekspresji technicznej dziecka - etapy rozwoju umiejętności manualnych, normy ewaluacji i prezentacji wytworów technicznych dziecka.	v	v	v

44.	Ekspresja słowna – rola i rodzaje form scenicznych (w tym inscenizacje i improwizacje dziecka). Terapeutyczne funkcje edukacji językowo – literackiej dziecka.	v	v	v
45.	Rozwijanie sprawności fizycznej i ekspresji ruchowej dziecka - etapy rozwoju, normy wartościowania sprawności fizycznych.	v	v	v
46.	Miejsce, rola, funkcje i formy edukacji motoryczno – zdrowotnej dziecka w wieku wczesnoszkolnym, funkcje ćwiczeń śródlekcyjnych. Zajęcia ruchowe w trudnych warunkach.	v	v	v
47.	Wyrabianie samodzielności i samorządności dzieci w toku nauczania integrującego - istota, zasady rozwijania, formy organizacyjne. Wdrażanie uczniów do samodzielnego podejmowania decyzji np. w odniesieniu do wyboru metody działania w sytuacji edukacyjnej.	v	v	v
48.	Aktywność pozalekcyjna dziecka – istota, funkcje i wyznaczniki tzw. pracy domowej ucznia. Zadania lekcyjne a zadania domowe (zjawisko korepetycji). Dobór zadań do wykonywania w domu – współpraca z rodzicami (zadania nauczyciela).	v	v	v
49.	Wykonywanie (rozwiązywanie) zadań lub problemów a metody nauczania na lekcji (z uwzględnieniem ich doboru).	v	v	v
50.	Sukcesy i sytuacje trudne uczniów - przyczyny i środki zaradcze. Niepowodzenia w uczeniu się dzieci - przyczyny, przykłady i interpretacje, środki zaradcze, przykłady Niepowodzenia dydaktyczne, a trudności wychowawcze(także kliniczne).	v	v	v
51.	Specyficzne trudności w edukacji elementarnej np. przekroczenie progu dziesiątkowego - trudności a rozwiązania metodyczne.	v	v	v
52.	Zajęcia kompensacyjne – uwarunkowania i wyznaczniki ich skuteczności. Organizacja i metody „prowadzenia” dziecka w aspekcie indywidualizacji.	v	v	v
53.	Rozpoznawanie i rozwijanie uzdolnień dzieci w okresie wczesnoszkolnym - indywidualizacja w procesie lekcyjnym i inne formy (np. konkursy).	v	v	v
54.	Organizacja czynności uczniów (i nauczyciela) w warunkach klas łączonych.	v	v	v
55.	Wychowanie przez sztukę (zakres i formy wychowania estetycznego) we współczesnej szkole – miejsce, rola i zadania nauczyciela edukacji wczesnoszkolnej. Terapeutyczne funkcje edukacji artystycznej w rozwoju dziecka.	v	v	v
56.	Zakres, poziom i trwałość oraz pewność wiedzy dziecka jako wyznaczniki skuteczności procesów nauczania wychowującego. Pomiar jakości kształcenia a diagnoza w edukacji dziecka.	v	v	v
57.	Ocenianie w procesie kształcenia i wychowania – swoboda i przymus w szkole. Kontrowersje wokół oceny w nauczaniu integralnym (m.in. w kontekście nagradzania i karania w szkolnym systemie dydaktyczno-wychowawczym).	v	v	v
58.	Projektowanie procesu poznawczego nastawionego na danego ucznia – określonej sytuacji dostosowanej do stanu ucznia (na podstawie obiektywnej diagnozy) – istota, determinanty i warunki skuteczności stosowanych zabiegów dydaktycznych.	v	v	v
59.	Ewaluacja i autoewaluacja w pracy nauczyciela dzieci - nauczyciel jako nowator i moderator w szkole.	v	v	v

60. Wybrane elementy metodyki szczegółowej , np.: - miejsce i rola zbiorów, funkcji i relacji w nauczaniu elementarnym – różnych przedmiotów, - kolejność wykonywania działań – metodyka kształtowania umiejętnego wykonywania obliczeń z użyciem nawiasów (lub bez) – np. zielone zadania, - różne techniki i sposoby wykonywania czynności poznawczych – kryteria a swoboda wyboru w sytuacji ucznia, - rozwój i kształtowanie liczenia dziecięcego - aspekty liczby naturalnej, wybrane aspekty czterech działań arytmetycznych, - kształtowanie pojęcia miary u dziecka (np. dag, kg) - pomiar danej wielkości (jednostki) - zagadnienie ciągłości w mierzeniu w świecie dzieci, - metodyka wprowadzania dzieci w świat abstrakcji (np. wiersze, geometria, ułamki, rysunek, układanki, nuty), - algorytmy dodawania i odejmowania pisemnego - przykłady w połączeniu z analizą podręczników o tematyce z różnych dziedzin nauczania dzieci, - metodyka wprowadzania dzieci w świat geometrii, - inne zagadnienia szczegółowe (wskazane lub obrane dowolnie przez studenta).	v	v	v
---	---	---	---

W rozmowie egzaminacyjnej student (jako przyszły nauczyciel) winien wykazywać się znajomością pojęć oraz umiejętnościami ich egzemplifikacji w sytuacjach praktycznych . Ponadto winien wykazać się swoją odpowiedzialną postawą wobec zadań w przyszłej pracy w zawodzie nauczyciela między innymi w formie: prezentacji własnych opracowań związanych ze studiowaniem literatury, prezentacji własnych wytworów autorskich, portfolio, dopełnień notatek z zajęć w uczelni itp. Przed egzaminem w formie autoewaluacji student może wskazać zagadnienia (spośród ujętych w wykazie) przyswojone w stopniu najwyższym i/lub najniższym.

W wypowiedziach i praktycznych czynnościach winien powoływać się na przestudiowane źródła, a w tym:

- a) wybrane naukowe opracowania książkowe wskazywane w sylabusach szczegółowych tzw. przedmiotów metodycznych,*
- b) wybrane czasopisma pedagogiczne - Wychowanie w Przedszkolu, Życie Szkoły, Edukacja, Nowa Szkoła, Otwarta Szkoła, Wychowanie Na Co Dzień itp.,*
- c) podręczniki szkolne dla uczniów,*
- d) książki i przewodniki dla nauczycieli,*
- e) inne źródła tematyczne – uzgodnione indywidualnie z prowadzącymi zajęcia.*